

Flickors och pojkars inflytande på förskolan ur ett genusperspektiv

Pedagogers erfarenheter av arbete med flickors och pojkars inflytande på förskolan

Girls' and boys' influence on preschool from a gender perspective

Teachers' experiences of working with girls and boys influence on preschool

Elin Höijer

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Utbildningsvetenskap/Lärarprogrammet

Avancerad nivå/15 hp

Handledare: Håkan Löfgren

Examinator: Ann-Britt Enochsson

Datum: 2013 – 02 – 06

Förord

Tack till de förskolechefer som tillät mig komma ut och intervjua förskollärare ute på fältet och tack till er förskollärare för ert varma mottagande och för att ni ville ställa upp. Era erfarenheter har varit mycket intressanta att få ta del av. Det har varit en väldigt rolig och intressant resa och min syn på vad förskolläraryrket är och kan bli har återigen vidgats.

Tack till min handledare som har läst, kommenterat, gett värdefull kritik och besvarat alla mina frågor under hela skrivprocessen.

Sist men inte minst, vill jag även tacka min underbara familj som funnits där och stöttat mig under denna intensiva skrivperiod. Ni är alla guld värda!

Karlstads Universitet, höstterminen 2012

Elin Höjer

Abstract

This study was aimed at a gender perspective to examine teachers' experiences of girls and boys influence in preschool. I wanted to find out how teachers thought about influence and gender and how they work with it in preschool.

In order to familiarize myself with the topic I used literature describing gender and how to work with gender in preschool. The literature gave me a broader conception of gender roles and its impact in kindergarten and that was used as a foundation for my survey.

My research consisted of qualitative interviews where I interviewed five educators from two different preschools. The interviews gave me a fairly broad understanding of how early childhood educators working with children's influence from a gender perspective. I could see a clear difference in the interview responses from the teachers who worked more actively and consciously with gender and influence as compared to those who didn't. But despite awareness by the educators, there were also a sign of lack of awareness. I believe we all carry this unawareness and that it is something we can not get rid of.

The results of the interviews also showed educators who cared for children's best and that they are passionate about their profession.

Keywords: influence, gender, gender equality, preschool

Sammanfattning

Denna studies syfte var att ur ett genusperspektiv undersöka pedagogers erfarenheter av flickors och pojkars inflytande på förskolan. Jag ville ta reda på hur pedagoger tänkte kring inflytande och genus och hur de arbetar med det på förskolan.

För att sätta mig in i ämnet använde jag mig av litteratur som beskrev genusforskning och hur man kan arbeta med jämställdhet i förskolan. Det gav mig en bredare syn på vad det kan vara och hur det kan gå till.

För att ta reda på pedagogers erfarenheter använde jag mig av kvalitativa intervjuer där jag intervjuade fem pedagoger från två olika förskolor. Intervjuerna ledde till att jag fick ganska bred uppfattning om hur pedagoger arbetar i förskolan med barns inflytande ur ett genusperspektiv. Jag kunde även se en tydlig skillnad i intervjusvaren mellan pedagogerna då vissa av dem arbetade mer aktivt och medvetet med genus och inflytande medan andra inte arbetade lika aktivt och medvetet med det. Men trots en medvetenhet hos pedagogerna fanns där en omedvetenhet. Den omedvetenheten är något vi alla bär med oss anser jag och den går inte att träna bort.

Det som resultatet av intervjuerna också visade var pedagoger som ville barnen det bästa och att de brann för sitt yrke.

Nyckelord: *inflytande, genus, jämställdhet, förskolan*

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställning	1
1.3 Disposition	2
2 Litteraturgenomgång	3
2.1 Barns inflytande i förskolan	3
2.2 Olika synsätt på genus	3
2.3 Kön - socialt eller biologiskt?	4
2.4 Vuxnas bemötande av-, förväntningar på- och föreställningar om flickor och pojkar	5
2.5 Genus/kön i förskolans läroplan	6
2.6 Delegationen för jämställdhet i förskolan	6
2.7 Genusforskning i förskolan	7
2.8 Jämställdhet	8
2.9 Genusmedveten pedagogik	9
2.10 Sammanfattning av litteraturen	10
3 Metod	12
3.1 Val av metod	12
3.2 Urval	12
3.3 Genomförande – intervjuer	13
3.4 Genomförande av analys och bearbetning	13
3.5 Etiska överväganden	14
3.6 Studiens tillförlitlighet	15
4 Resultat	16
4.1 Presentation av intervjupersonerna	16
4.2 Pedagogerna avgör gränserna för inflytandet	16
4.3 Inflytande i olika situationer	17
4.4 Barn kan berätta om sitt inflytande	18
4.5 Genusmedvetenhet	19

4.6 Tillåtande klimat på förskolan	21
4.7 Medveten om sitt bemötande men ändå omedveten	22
4.8 Jämställdhet i förskolan och förebilder	23
5 Diskussion	25
5.1 Metoddiskussion	25
5.2 Resultatdiskussion	25
5.2.1 Pedagoger gör val åt barnen	25
5.2.2 Immun mot omedvetenhet	26
5.2.3 Reproducera könsroller	27
5.2.4 Könsskillnader i möjligheten att vara gränsöverskridande	28
5.2.5 Män i förskolan	29
5.3 Förslag till framtida forskning	31
Referenser	32
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1 Inledning

I Läroplanen för förskolan, Lpfö98 (rev. 2010) står det:

Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmönster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller (Skolverket, 2010 s. 5).

Eftersom det är uttalat i Lpfö98 (rev. 2010) att flickor och pojkar ska ha samma möjligheter anser jag att det är relevant att ur ett genusperspektiv undersöka pedagogers erfarenhet av arbete med flickor och pojkars inflytande på förskolan. Utdraget pekar på att det är pedagogernas ansvar att se till att det som står i läroplanen för förskolan upprätthålls och att det är av stor vikt att de gör det. Men hur det ska organiseras och genomföras står inte i Lpfö98 (rev. 2010), utan det är upp till varje förskola att bedriva det på sitt sätt.

Genus är ett begrepp som följt mig under min förskolläraryr utbildning och som jag blivit intresserad av mer och mer eftersom begreppet idag kan vara associerat till många saker på så många olika sätt. Det finns mycket forskning inom genusområdet och att avgränsa sig är svårt. Men jag har ändå valt att se till pedagogers erfarenheter då det kommer till flickor och pojkars inflytande på förskolan då jag anser att det är förskolan som är med och lägger grunden till hur den fortsatta utvecklingen hos barn blir.

Förskolan har ett stort ansvar i arbetet med att motverka de traditionella könsmönstren och könsrollerna och då kan man fråga sig om flickor och pojkar verkligen ges samma möjligheter till inflytande under sin tid på förskolan.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att ur ett genusperspektiv undersöka pedagogers erfarenheter av arbete med flickors och pojkars inflytande i förskolan. Genom mitt syfte vill jag bidra med kunskap om hur pedagoger i förskolan ser på barns inflytande och genus.

1.2 Frågeställning

- Hur arbetar pedagoger på förskolan med flickor och pojkars inflytande?
- Skiljer sig pedagogers arbete med inflytande åt när de arbetar med flickor och pojkar och i så fall hur?
- Vad har pedagoger på förskolan för erfarenhet av genusarbete och vad har manliga pedagoger i förskolan för roll i det arbetet?

1.3 Disposition

Denna studie består av fem kapitel. I det första kapitlet, *inledningen*, har jag gett en kort bakgrund till det valda forskningsområdet och studiens syfte och frågeställningar preciseras där. I nästa kapitel, *litteraturgenomgången*, så presenterar jag vad tidigare forskning inom området kommit fram till. Därefter kommer det tredje kapitlet, *metod*, där val av metoder för studien motiveras och hur tillvägagångssättet för insamling och bearbetning av empiri gått till samt att jag belyser de forskningsetiska principerna och diskuterar studiens tillförlitlighet. I efterföljande kapitel, *resultat*, presenterar jag resultatet av intervjuerna. I sista kapitlet, *diskussion*, så diskuterar jag metoden och resultatet med hjälp av litteraturen.

2 Litteraturgenomgång

I detta kapitel sätter jag min studie i ett forskningssammanhang genom att presentera vad tidigare forskning säger om detta område.

2.1 Barns inflytande i förskolan

Arnér (2009) anser att begreppen inflytande och delaktighet används synonymt i vissa forskningssammanhang och i vardagligt tal bland annat inom förskolan. Hon menar att begreppet inflytande i förskolan handlar om att ge barn möjlighet att påverka sin tillvaro på ett påtagligt sätt. Arnér anser att begreppet delaktighet innebär att man tar del av något som andra bestämt. Vidare skriver hon att det kan beskrivas som att ge barn en röst eftersom lärare i förskolan har makt att välja om barns röster ska vara hörda och respekteras eller inte.

Johannesen och Sandvik (2009) använder både begreppet delaktighet och inflytande i sin bok och tar upp att det i engelskan används av ett begrepp, nämligen participation. De anser att delaktighet och inflytande i förskolan handlar om att barn har rätt att bli hörda på samma sätt som andra deltagare. Johannesen och Sandvik tar upp att begreppen är ofta knutna till ett annat stort begrepp, nämligen demokrati. De menar att det i förskolan brukar handla om att barn ska få vara med och bestämma och ta beslut när man pratar om delaktighet och inflytande, något som de anser inte stämmer. Johannesen och Sandvik anser att orden delaktighet och inflytande pekar på att barns deltagande inte ska stanna vid att barnen är närvarande. Deras uttryck ska påverka på ett eller annat sätt. De menar att det är vi vuxna som måste våga släppa kontrollen om barn i förskolan ska ha möjlighet till delaktighet och menar att det handlar om en gemenskap där alla har en röst och blir sedda och lyssnade på.

2.2 Olika synsätt på genus

Svaleryd (2003) ger sin förklaring på genus som att det fokuserar på relationen mellan könen. Vad som anses manligt och kvinnligt och hur män och kvinnor betar sig. Genus är både vårt kulturella, sociala och biologiska kön. Även Tallberg Broman (2002) tar upp att begreppet genus handlar om den sociala relationen i kön och att det inte bara är biologiskt utan också socialt, kulturellt och historiskt. Genus är det beskrivande begreppet om hur relationen mellan män och kvinnor ser ut ur ett maktperspektiv. Vad som anses som manligt och kvinnligt eller pojkaktigt eller flickaktigt.

Likaså menar Connell (2003) att när det gäller uppfattningen om genus så handlar det om olika skillnader och föreställningar som finns mellan män och kvinnor. Han tar upp att man på 1970-talet såg kön som det biologiska begreppet som var skillnaden mellan man och kvinna hos människan. Medan begreppet genus var det sociala begreppet och var skillnaden mellan kvinnorollen och mansrollen och mellan kvinnors och mäns personligheter. Man skulle alltså kunna säga att begreppen "kön eller genus" kommer från åtskillnaden av "kropp eller själ".

2.3 Kön - socialt eller biologiskt?

Olofsson (2007) menar att den viktigaste egenskapen när det gäller att kategorisera människor, viktigare än både ålder, religion och etnicitet, är kön. Olofsson tar upp två begrepp som heter "Särartstänkande" och "Likhetstänkande" (Olofsson, 2007 s. 30). Med särartstänkande menar hon att man anser att kvinnor och män i grunden är olika. I och med det så finns det skillnader i både beteende och egenskaper. Dessa olikheter är biologiska och inget man kan ändra på. På grund av att de är olika så ska man bemöta flickor och pojkar i förskolan på olika sätt utifrån deras olika behov. Likhetstänkande innebär enligt Olofsson att vi betraktar kvinnligt och manligt som en social konstruktion. Vi är i grunden lika varandra och de olikheter som könen uppvisar är effekter av omgivningens skilda förväntningar och samhällets sätt att erbjuda olika villkor. Olofsson tar upp en princip som handlar om att se könet som neutralt, vilket innebär att könet inte betyder någonting. Med en sådan inställning kan det innebära att man inte tar hänsyn till att kvinnor och män lever under olika villkor.

Connell (2003) anser att man inte kan se manlighet och kvinnlighet som något naturen skänkt och inte heller att det endast är påtvingat från sociala normer eller myndigheter. Det är vi människor som själva utformar oss som antingen maskulina eller feminina. Han menar att människan tar en plats genom att uppträda på ett visst sätt i det dagliga livet.

Thomsson (2003) menar att man vanligtvis tänker att kön är något som biologin bestämt och att man då ser till X- och Y- kromosomer och att män och kvinnor skulle leva i en värld som två olika slags människor. Hon anser istället att kön är något man gör hela livet i alla de möten med andra människor så poleras våra liv.

Wahlström (2003) anser att det inte spelar någon roll om kön har sin grund i det biologiska eller det sociala utan det viktiga är att man breddar könsrollerna. Connell (2003) skriver att om man inte kan hålla isär de båda begreppen, kön och genus, och se dem var för sig kan man kanske kombinera dem och att det då innebär att genuskillnader uppstår från både biologiska och sociala normer.

2.4 Vuxnas bemötande av-, förväntningar på- och föreställningar om flickor och pojkar

Olofsson (2007) tar upp en observation av sig själv i sin bok då hon benämner pojkarnas djur med subjekt, alltså egenskaper som stark, farlig och läskig medan flickornas djur fick vara objekt som söt och gullig. Ett liknande fall tar Månsson (2000) upp i sin avhandling och menar att det är oftare pojkar som får verb som beskriver hur deras personlighet är medan flickorna inte får en likadan beskrivning, det är sällan de får en kroppslig eller motorisk beskrivning av hur de är. Även Svaleryd (2003) tar upp detta i sin bok och menar att flickor får mycket uppmärksamhet för sina yttre kännetecken och att det kan leda till att de identifierar sig med vad de gör för andra och hur de ser ut. Wahlström (2003) menar att vi omedvetet förväntar oss olika saker från flickor och pojkar och i och med det så behandlar vi dem olika och att detta upprätthålls då vuxnas förväntningar ser skilda ut. Alla är vi med och skapar två världar, en för pojkar och en för flickor. Hon anser att det redan börjar på BB när barnet föds och beroende på om det är en flicka eller pojke så bemöter vuxna dem olika. När en pojke gråter ser vi vuxna en pojke som är arg men när en flicka gråter ser vi en flicka som är ledsen. Vi vuxna tillåter pojkar leva i en vild värld där de ofta för en kamp och tävlan när de leker i grupp och att det är ett sätt att bevisa sin maskulinitet. Pojkar, och män, tar för givet att de har makt menar Wahlström. Flickor däremot får ofta höga prestationskrav som följer dem genom livet.

Olofsson (2007) anser att det i själva verket är vi hela tiden som är med och skapar kön. Det är inte bara genom vad vi säger, utan också genom leenden, blickar, kroppshållning, mimik och röstläge. På så sätt bekräftar vi eller bestraffar barnens beteenden. Wahlström (2003) menar att pedagoger istället för att bekräfta barn som individer, ger dem roller och trots att de lever upp till våra förväntningar så får de inte den positiva bekräftelse och uppmuntran. Månsson (2000) skriver i sin avhandling att hon genom intervjuer med pedagoger kom fram till att de hade köns- och individrelaterade förväntningar på flickor och pojkar och att det grundades på de individuella och kulturella föreställningarna om flickor och pojkar.

Tallberg Broman (2002) tar upp att barn får budskap från sin omvärld om hur en flicka eller pojke ska vara. Hon menar att det inte bara är vi vuxna som är med och styr in barnen i hur de ska vara med våra förväntningar utan även media, så som TV, böcker eller dataspel, har också sin inverkan. Även de barn som utövar olika idrotter där könsuppdelningen är tydlig så möter de föreställningar om hur de ska vara. Wahlström (2003) tar även hon upp hur sagor har sin inverkan på de förväntningar man har om flickor och pojkar. Hon menar att pojkar oftare har huvudrollen i

barnböcker än flickor och att flickor då oftare har en biroll i dessa böcker. Birollen ses inte som något lockande och Wahlström menar då att både pojkar och flickor borde ha huvudrollen och birollen om vartannat eftersom både birollen och huvudrollen kan ha en negativ och en positiv sida.

Tallberg Broman (2002) tar upp genusgränser och menar att om barnen skulle gå över genusgränserna så får det olika resultat. Ibland finns det inga gränser men då det gör det så reagerar omgivningen olika beroende på om det är en pojke som drar sig mer åt det feminina än om det är en flicka som drar sig mer åt det maskulina. Det anses som utmanande att överskrida genusgränserna.

2.5 Genus/kön i förskolans läroplan

Olofsson (2007) tar upp Läroplanen för förskolan, Lpfö98, och skriver att trots att det står tydligt i den att man på förskolan ska arbeta för att motverka de traditionella könsmodellerna så finns det förskolor som istället förstärker dem. Olofsson anser att det har att göra med att könsmodellerna nästan är fastgjutna i vår personlighet.

Förskolans läroplan, Lpfö98 rev. 2010 (Skolverket, 2010), tar upp på det sätt som pedagogerna bemöter barnen i förskolan och vilka krav och förväntningar de har på barnen uppfattas av barnen om vad som anses som manligt eller kvinnligt. Det är de traditionella könsmodellerna och könsrollerna som förskolan ska motverka. Vidare står det i Lpfö98 (rev. 2010) att flickor och pojkar inte ska känna att det finns begränsningar i hur de kan vara på förskolan och att de ska ha samma möjligheter till att pröva olika saker och utveckla sina förmågor och sina intressen på förskolan.

Lpfö98 rev. 2010 (Skolverket, 2010) ställer krav på de pedagoger som arbetar där genom att de ska tänka över sitt förhållningssätt till de värden som förskolan ska levandegöra. Det handlar också om att tänka över hur de värdena påverkar barnens möjligheter att utvecklas och lära.

2.6 Delegationen för jämställdhet i förskolan

Delegationen för jämställdhet i förskolan (2004) påbörjade sitt arbete 2003 och avslutade det 2006. De publicerade ett delbetänkande som handlar om jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska verksamhet.

Delegationen för jämställdhet i förskolans huvuduppgift var att fortsätta driva på den utvecklingen som hittills påbörjats för en jämställd förskola. Delegationen hade bestämt att fokus ska vara på det pedagogiska vardagsarbetets betydelse för flickors och pojkars utveckling av sina identiteter. De intresserade sig inte enbart av att se hur flickor och pojkar bemöts då de kommer till förskolan, utan även vad pedagogerna hade för förväntningar på flickor och pojkar. De menar också att arbetet med

jämställdhet i förskolan inte är något frivilligt, utan det är uttalat i styrdokument och de som arbetar i förskolan är då skyldiga att arbeta enligt de styrdokument. Hur man som pedagog sedan agerar utanför arbetet och i privatlivet hör inte till hur professionell man är i sitt yrke. Pedagoger måste skilja på arbete och privatliv, men veta med sig att på förskolan så är det vissa bestämmelser som gäller och de värderingar man har privat inte alltid kan uppvisas på förskolan. De anser också att man aldrig kan skylla på att det är för lite resurser i förskolan för att kunna arbeta med jämställdhet. Delegationens beskrivning av vad Lpfö98 menar med sitt mål, att förskolan ska motverka de traditionella könsrollerna, är att läroplanen utgår från det perspektivet som menar att könsroller är något som kan förändras. Könsroller är något som förändras när genusordningen förändras.

Delegationen för jämställdhet i förskolan (2006) kom med sitt slutbetänkande år 2006 efter att de hade granskat hur förskolor runt om i Sverige arbetade med jämställdheten. Det de kom fram till är att det behövs en större kunskap om jämställdhet bland de som arbetar inom förskolan. De menar att pedagoger i förskolan kanske inte funderat över vad det som står i Lpfö98 och vad det innebär för det vardagliga arbetet i förskolan. Delegationen anser att det inte ska komma fler lagar om att förskolan ska bedriva ett jämställdhetsarbete, utan man ska fortsätta följa de mål som redan finns i Lpfö98.

Delegationen anser att ett jämställdhetsarbete är bra att påbörja genom ett genusperspektiv i förskolan. De menar att det kanske inte bara är pedagogen i förskolan som uppmuntrar till de traditionella könsrollerna genom sitt agerande till barnen, utan även att barnen i förskolan är genusskapande genom de aktiviteter de gör och att dessa bör beaktas. Pedagoger i förskolan bör vara uppmärksamma på att flickor och pojkar kan vara på olika sätt och i och med det så får de många fler utvidgade upplevelser och uppfattningar om vad kvinnor och män har för möjligheter och förmågor. Genom att pedagoger på förskolan upptäcker flickor och pojkars villkor och möjligheter så kan de då agera på ett mer genusmedvetet och jämställt sätt anser Delegationen.

2.7 Genusforskning i förskolan

Olofsson (2007) talar om att undersökningar visar att det är pojkar som tar mer plats på förskolan än flickor för att flickor tillåter det. Det har visat sig att pojkar får mer uppmärksamhet än flickor i samlingen på förskolan. Även vid matbordet är det pojkarna som får mer uppmärksamhet. Det är personalen som sätter pojkarna i första rummet när det är en mer strukturerad och vuxenstyrd aktivitet. Olofsson anser att flickor och pojkar är både vinnare och förlorare i förskolan men att pojkar oftare är vinnare i den strukturerade och vuxenstyrda leken, medan flickor oftare är vinnare i den fria leken. Detta diskuterar även Månsson (2000) i sin avhandling, där hon genom observationer

såg att det var i de vuxenledda situationerna, så som samlingen, som pojkarna var de som dominerade och tog initiativ till interaktion med de vuxna. Medan det i de inte vuxenledda situationerna var både flickor och pojkar som dominerade och tog lika mycket initiativ till interaktion med de vuxna.

Olofsson (2007) tar upp att flickor oftare agerar så kallade hjälpfröknar på förskolan och att det är vanligare att flickor blir tillfrågade om att hjälpa till än pojkar. Vad det beror på kan ha att göra med att pedagoger tycker att ett nej från en pojke har mer genomslagskraft än ett nej från en flicka. Månsson (2000) tar upp även detta i sin avhandling där hon nämner en observation på en förskola under en samling där hon såg att flickorna agerade hjälpfröknar på eget initiativ och att detta inte iakttagits hos pojkarna. Även Svaleryd (2003) anser att flickor ofta omedvetet får rollen som hjälpfröknar. Till exempel kan det handla om att man sätter en flicka mellan två pojkar för att lugna ner stämningen. Wahlström (2003) nämner en situation där flickorna fick hjälpa pedagogerna med att göra ärenden och att pojkarna var i centrum och att hon såg att det måste vara fel att låta flickorna agera hjälpfröknar och låta pojkarna vara de som fick huvudrollen. Olofsson (2007) tar upp att det är oftare pojkarna som kommer först på tur att få hjälp med till exempel påklädning medan flickorna får vänta på sin tur eller klara sig själva. De får då inte den positiva kroppskontakten och de bekräftande kommentarerna som pojkar får. Detta är något som Månsson (2000) nämner i sin avhandling då hon sett i sina observationer att pojkarna fick mer tid och närhet av pedagogerna i omvårdnadssituationerna medan flickorna oftare klarade sig själva.

Tallberg Broman (2002) menar att pojkar ofta får en negativ uppmärksamhet i förskolan och att de generellt sett får mer tillsägelser än flickorna. Detta tar även Wahlström (2003) upp att pojkar får bekräftelse på de negativa saker de gör och att de ofta står i ett negativt centrum.

2.8 Jämställdhet

Svaleryd (2003) tar upp i sin bok att hon mött pedagoger som säger sig inte behöva jämställdhet och hänvisar till att de genom sitt arbete med individuell planering och portfolio om varje barn kan se den unika människan och bortse från kön. Detta motsätter Svaleryd sig och menar att individperspektivet endast utgör en del av verkligheten i den pedagogiska verksamheten. Hon anser att individperspektivet inte kan garantera jämställdheten eftersom varken individen eller organisationen lyft och analyserat de dolda uppfattningarna om kön. Svaleryd menar att det inte handlar om att främja det ena könet utan det handlar om att man ska komma bort från de för givet tagna föreställningarna om kön som värderar vissa egenskaper hos män eller kvinnor på ett ojämlikt sätt.

Enligt Svaleryd (2003) så krävs det att pedagoger har viljan att förändras och se sin roll i nya perspektiv när det handlar om jämställdhetsarbete. Olofsson (2007) tar även hon upp att vi måste skaffa oss kunskaper och insikter om vi vill komma vidare med jämställdhetsarbetet. Olofsson anser att det i ett jämställdhetsarbete inte handlar om att det ska vara lika för alla utan det ska finnas fler valmöjligheter för båda könen. Men att dessa valmöjligheter är begränsade på grund av att vi har skilda förväntningar på flickor och pojkar. Olofsson anser att genom att jobba mot uppställda mål så kan begreppen flicka och pojke utvidgas och bli vinnare i ett jämställdhetsarbete. Wahlström (2003) tar upp tre punkter hon anser sammanfatta det jämställdhetsprojekt hon ingick i och menar att det är pedagogerna som har skyldighet att se till verkligheten och inte tro att den ser ut på något annat vis, låta barn träna alla förmågor som krävs för att bli en fulländad människa och ha ett varierande medvetet bemötande till flickor och pojkar som breddar könsrollerna, för att på så sätt ge dem mer möjligheter senare i livet. Vidare skriver Wahlström att man tror att jämställdheten ökar automatiskt i ett arbetslag då en man börjar men att så inte är fallet eftersom denna man oftast får rollen som en slags extravaktmästare istället för pedagog. Detta är något som Nordberg (2005) skriver om i sin avhandling där hon beskriver en observation hon gjort på en förskola. Där arbetade en manlig förskollärare och vid ett tillfälle under dagen gick faxen sönder på förskolan när en kvinnlig förskollärare använde den. Hon gick genast till den manlige förskolläraren och bad honom ta sig en titt på den och förhoppningsvis laga den. Han sågs alltså som en manlig förskollärare som även fick vara den där extravaktmästaren som de övriga kvinnliga förskollärarna bad om att få hjälp av när något tekniskt eller liknande hade gått sönder eller behövde ses över.

Wahlström (2003) tar också upp att jämställdhetsarbete måste börja bland barnen och att det är upp till pedagoger att ge barnen bredare möjligheter för trots att man arbetar med att låta både flickor och pojkar ta lika mycket plats på förskolan så faller de tillbaka i sina mönster, även när pedagoger inte är med, och pojkar övar huvudrollen och flickor birollen.

2.9 Genusmedveten pedagogik

Olofsson (2007) nämner slutbetänkandet från Delegationen för jämställdhet i förskolan som presenterades år 2006 där fyra pedagogiska grundprinciper presenterades som ska känneteckna en bra barnverksamhet. Dessa är: ”*Vi ska tillföra, inte ta ifrån*” (Olofsson, 2007 s. 57), som Olofsson menar att när barnen utformar sin personlighet ska vi tillföra fler möjligheter än vad de redan har. De kvaliteter som pojkkulturen står för ska flickorna få tillgång till och tvärtom. ”*Vi ska möta barnen där de befinner sig*” (Olofsson, 2007 s. 60), som Olofsson menar innebär att vi vuxna kan visa barnen respekt genom att vi utgår från barnens intressen och erfarenheter och att vi möter dem

där de befinner sig. Vidare skriver Olofsson att det inte är fel att vända på saker och ting men om man ska visa barnen respekt ska man inte låtsas att världen ser annorlunda ut för då kommer barnen inte ta oss vuxna på allvar. ”*Vi ska fokusera på det positiva och förstärka det*” (Olofsson, 2007 s.63), som Olofsson menar att det ger bra stämning och goda resultat i barngruppen om man fokuserar på det positiva. Hon talar om att man kan ge positiv förstärkning när barnen vågar överskrida de stereotypa könsmodellerna. ”*Vi ska göra inläringen lustfylld och effektiv genom att använda oss av leken*” (Olofsson, 2007 s. 64), som Olofsson menar är att leken är ett fantastiskt redskap man kan använda sig av då man jobbar med genusmedveten pedagogik eftersom man då jobbar med hela identiteten. Pojkar kan bli omtänksamma och snälla medan flickor kan få en kick och känna sig modiga, starka och tuffa och att det blir en del av deras identitet.

Svaleryd (2003) tar upp att man som pedagog ska vara medveten om de föreställningar och de omedvetna förväntningarna som finns på de båda könen när man arbetar med genus. Hon menar att pedagoger bör vara medvetna om den makt de har att bevara eller omskapa de föråldrade genussystemen. Vidare menar Svaleryd att då man jobbar medvetet med genusfrågor i förskolan så handlar det om relationer, organisationen av tid, rum, material, bedömningsgrunder och maktförhållanden. Man ska medvetet iaktta och vara reflekterande då vardagliga händelser inträffar och att se till samspelet mellan individer.

2.10 Sammanfattning av litteraturen

Barns inflytande i förskolan handlar om att de ska kunna påverka sin vardag så att det märks, både för dem själva och för pedagoger. Det är ändå pedagogerna som har makten att låta barns inflytande framkomma på förskolan.

Genus är något som kan förklaras som att det är den sociala relationen mellan könen. Det kan vara både socialt och biologiskt och när man pratar om genus så menar man sådant som anses kvinnligt eller manligt, pojkkänt eller flickkänt. Det finns två typer av synsätt på genus. Det ena heter ”*Särartstänkande*” och ”*Likhetstänkande*” (Olofsson, 2007 s. 30). ”*Särartstänkande*” handlar om att man ser kön som biologiskt medan man med ”*Likhetstänkande*” ser kön som något socialt. Ett tredje synsätt är att man ser kön som något neutralt och då bortser man från allt vad kön är.

Beroende på vilket synsätt man har så har man olika förväntningar på, föreställningar om flickor och pojkar och man bemöter dem därför på olika sätt. Pojkar är oftare de som får ta huvudrollen och hamna i centrum medan flickorna får stå vid sidan om och få en så kallad biroll. Det händer också på förskolor att flickor får en roll att vara en slags hjälpfröken till pedagogerna medan pojkarna inte alls får den rollen. Detta återspeglas även i barnlitteratur, tv program och dataspel. Att överskrida

genusgränserna kan få olika resultat beroende på om det är en pojke som drar sig åt det feminina eller om det är en flicka som drar sig mot det maskulina. Förskolans läroplan, Lpfö98 rev. 2010 (Skolverket, 2010), har det tydligt uttalat att förskolan ska motverka de traditionella köns mönstren och könsrollerna och att flickor och pojkar ska ha samma möjlighet att prova och utveckla sina intressen utan att bli begränsade av stereotypa könsroller. Detta är något Delegationen för jämställdhet (SOU 2004:115, SOU 2006:75) tog fasta på och tittade noga på i Sveriges förskolor om de levde upp till jämställdhetskraven men kom fram till att de inte gjorde det och att pedagoger behöver mer kunskap om jämställdhet. Jämställdhet handlar inte om att främja det andra könet utan att komma bort från de för givet tagna föreställningarna om kön. Jämställdheten säkras inte heller bara för att en man börjar jobba i förskolan.

3 Metod

I detta kapitel beskriver jag mitt tillvägagångssätt för att uppnå studiens syfte.

3.1 Val av metod

Den metod jag valt för att besvara mitt syfte och min frågeställning är genom kvalitativa intervjuer som enligt Trost (2010) innebär att man ställer frågor som är enkla och raka men att man får innehållsrika svar. Vidare så menar Trost (2010) att man vid kvalitativa intervjuer är intresserad av att förstå människors sätt att resonera och om man vill förstå eller hitta mönster. Jag valde att intervjua pedagogerna individuellt. Jag anser att det är bättre att intervjua personer en och en istället för i grupp för att de då inte blir påverkade av vad andra svarar. Denna metod anser jag passade denna studie eftersom det är pedagogers erfarenheter som ska synliggöras och lyftas fram. Genom att välja olika förskolor så får jag en större bredd på erfarenheter. Enligt Denscombe (2009) är intervjuer lämpade då man vill samla in data som är baserad på personers erfarenheter.

Intervjufrågorna skrev jag ihop till en intervjuguide som utgick från frågeställningarna jag använde i studiens syfte med några bestämda frågeområden. Trost (2010) anser att listan med frågor bör vara ganska kort och ha stora delområden och att man som intervjuare lär sig listan utantill innan man börjar intervjua. Jag använde mest intervjuguiden för att se så jag fick svar på allt jag behövde få svar på till min studie även fast jag följde det som stod i den. Denscombe (2009) använder begreppet semistrukturerade intervjuer och menar att det innebär att intervjuaren har en färdig lista med ämnen och frågor som ska besvaras men att man som intervjuare är inställd på att vara flexibel i vilken ordning ämnena och frågorna kommer för att låta den intervjuade utveckla sina synpunkter. Intervjufrågorna finns som bilaga 2.

3.2 Urval

De som ingår i intervjuerna är fem pedagoger på två olika förskolor. Tre stycken från en och två stycken från en annan. Pedagogerna jobbar på förskolor där barn i åldrarna ett till fem år går. Jag valde att intervjua pedagoger på olika förskolor och som jobbade med olika åldersgrupper för att på så sätt öka variationen i intervjusvaren och få en större bredd på erfarenheter. Trost (2010) skriver att man i de flesta fall i kvalitativa intervjuer vill att det ska vara en stor variation av urvalet. Jag anser att pedagoger som jobbar på samma förskola kan ha liknande erfarenheter och att svaren kan bli för lika varandra. Intervjupersonerna var endast kvinnliga pedagoger då det var svårt att få tillgång till en manlig pedagog på de förskolorna jag besökte på grund av att de inte ville ställa upp

eller inte hade tid. Jag ville ha så lite bakgrundsinformation om förskolorna jag valde för att kunna gå in med öppna ögon och inte vara påverkad av att veta hur de arbetar där.

3.3 Genomförande – intervjuer

Till att börja med så mejlade jag förskolecheferna på de respektive förskolorna om att jag var intresserad av att intervjua pedagoger som arbetar där och när de gett mig sitt godkännande så ringde jag till de båda förskolorna för att höra hur många som var intresserade och när intervjuerna kunde genomföras. Informationsbrevet finns som bilaga 1.

De tre första intervjuerna ägde rum under samma dag inne på den första förskolans personalrum där vi kunde sitta ostört eftersom ingen annan personal hade rast just då. Pedagogerna hade själva fått göra upp på förskolan om vilka tider som passade dem att bli intervjuade och jag anpassade mig efter det. Varje intervju hade en halvtimmas tid avsatt för jag fick tillgång till att intervjua pedagogerna under deras arbetstid och de kunde då inte gå ifrån sitt arbete i mer än en halvtimme. Vi kunde hålla oss under den halvtimmen på varje intervju.

De två sista intervjuerna ägde rum under samma dag men det var inte samma dag som de tre första intervjuerna. De två sista intervjuerna ägde rum inne på förskolans mötesrum. Där kunde vi sitta enskilt och ostört eftersom ingen annan av personalen behövde tillgång till rummet just då. Pedagogerna fick även de göra upp själva när det passade dem att bli intervjuade och jag anpassade mig efter det. Varje intervju hade en timmas tid avsatt för att jag fick tillgång till att intervjua pedagogerna efter deras arbetstid. Vi kunde hålla oss inom den timmen på varje intervju.

Jag använde mig av min mobiltelefon för att spela in intervjuerna, men frågade först intervjupersonerna om de tyckte det gick bra att jag gjorde det. Dalen (2007) menar att det är viktigt att få intervjupersonens egna ord då man använder sig av kvalitativa intervjuer och rekommenderar därför att spela in intervjun. Jag som intervjuare kan då också vara mer fokuserad och lyssna på vad intervjupersonen säger och på så vis ställa följdfrågor. Även Denscombe (2009) menar att fördelen med att spela in intervjuer är att man får en nästan helt fullständig dokumentation av det som sägs under intervjun, det som den inte fångar in är det ickeverbala som till exempel kroppsspråket hos den intervjuade.

3.4 Genomförande av analys och bearbetning

Direkt efter att intervjuerna var genomförda så skrev jag ner ljudinspelningen till text eftersom jag då redan var inne i själva intervjutänket och hade händelserna i färskt minne. Det kändes lättare att

ha intervjun nedskrivna i textform och inte enbart ha den som ljudinspelning då jag skulle börja bearbeta materialet till analysen. Trost (2010) menar att det är en fördel att spela in intervjuer då man i bearbetningen av den kan lyssna på tonfall och ordval flera gånger och på så sätt lär man sig också av sina egna misstag när man hör sin egen röst på ljudupptagningen. Då jag hade intervjuerna i textform granskade jag dem och försökte tolka dem genom att jag läste igenom dem flera gånger samtidigt som jag lyssnade på ljudupptagningarna. Jag tittade och lyssnade efter sådant de tagit upp flera gånger i sina intervjuer och sådant de talat mer engagerat om som de verkade anse som viktigt. Utifrån detta så kunde jag börja göra en analys av vad som ansågs relevant för mitt ämnesval och hur jag då kunde presentera det i mitt resultat. Jag gjorde en så kallad tematisk analys eftersom jag försökte hitta specifika teman som innehöll det intervjupersonernas svar under intervjuerna.

3.5 Etiska överväganden

Jag har utgått från de fyra etiska kraven, som Vetenskapsrådet (2002) publicerat, när jag genomfört min studie. För att nå upp till informationskravet, som enligt Vetenskapsrådet (2002) innebär att jag som forskare ska informera de berörda om den aktuella forskningens syfte, mejlade jag först förskolecheferna där jag gav information om vem jag var och att jag gjorde mitt examensarbete inom Lärarutbildningen på Karlstads universitet samt vad min studie handlade om. Jag skrev att jag var intresserad av att komma till någon av de förskolor som förskolechefen ansvarade för och göra mina intervjuer och frågade om de var intresserade. Jag nämnde att det var frivilligt att delta och med tanke på samtyckeskravet, som Vetenskapsrådet (2002) menar att det handlar om att de som deltar i studien har rätt att själva bestämma över sin medverkan, så skrev jag även att de när som helst kunde dra sig ur studien utan att det medförde något negativt. Till sist i mejlet så informerade jag om konfidentialitetskravet, som innebär enligt Vetenskapsrådet (2002) att de uppgifter om de personer som deltar i studien kommer att förvaras så att ingen obehörig kan ta del av det, och nyttjandekravet, som enligt Vetenskapsrådet (2002) handlar om att de insamlade uppgifterna endast används i forskningsändamål, då jag skrev att all data som jag samlade in endast skulle användas till examensarbete och att ingen annan skulle få tillgång till det materialet för att jag efter studiens genomförande skulle förstöra det. Alla förskolor jag besökte och alla förskollärare jag intervjuade skulle få andra namn, allt för att garantera deras anonymitet. Slutligen skrev jag att studien skulle avrapporteras som ett examensarbete vid Lärarutbildningen på Karlstads universitet och att den skulle finnas att tillgå på universitetets biblioteks hemsida. Då jag besökte förskolorna och förskollärarna så tog jag återigen upp dessa fyra etiska krav, genom att visa informationsbrevet jag skickat till förskolecheferna, så att de skulle vara så informerade om sina rättigheter som möjligt.

Jag ansåg det som viktigt att de kände sig bekväma med att ställa upp på intervju och därmed så skulle det ske på deras villkor.

3.6 Studiens tillförlitlighet

De fem analyserade intervjuerna speglar inte alla förskollärares erfarenheter och det vill jag att du som läsare tar med dig i den fortsatta läsningen av resultat och analys/diskussion. Enligt Denscombe (2009) så kan man bekräfta uppgifter med hjälp av andra källor eller människor men att det är svårt att göra det då det handlar om den intervjuades erfarenheter och uppfattningar. Alltså kan jag inte på något sätt säga att det pedagogerna sagt är den verkliga sanningen för alla pedagoger som arbetar med dessa ämnen, men däremot kan jag säga att detta ger en del av en bild av hur det kan vara i den pedagogiska förskoleverksamheten. Dalen (2007) menar att när det handlar om kvalitativa intervjuer så används inte begreppet reliabilitet för det anses som mindre passande. Man fokuserar istället på begreppet validitet. Vidare menar Dalen att det i kvalitativa forskningssammanhang inte finns någon "sann" verklighet då de bygger på människors konstruerande av sin sociala verklighet och ger mening till sina erfarenheter. Enligt Trost (2010) så vill man med kvalitativa intervjuer veta vad den intervjuade menar eller hur den uppfattar ett ord eller en händelse. Man kan alltså inte säga att någon person menar eller uppfattar någonting fel vid kvalitativa intervjuer och jag kan då inte säga att de intervjuade i studien har rätt eller fel. Det jag har med i beräkningen, då det kommer till intervjuernas tillförlitlighet, är att jag som intervjuare på olika sätt påverkar intervjusvar under både genomförandet och i analysen av data. Trost (2010) lyfter det genom att han anser det om orealistiskt att vara helt objektiv i den meningen att man skulle vara helt nollställd, utan att ta ställning till någonting.

4 Resultat

I detta kapitel så presenteras resultatet från mina intervjuer.

4.1 Presentation av intervjupersonerna

Katarina är i 50 års åldern. Hon har arbetat som förskollärare sedan år 1995. Hon jobbar med barn i åldrarna 1 – 5 år.

Lina är i 30 års åldern. Hon har arbetat som förskollärare sedan år 2007. Hon arbetar med barn i åldrarna 1 – 3 år.

Camilla är i 30 års åldern. Hon har arbetat som förskollärare sedan år 2001. Hon arbetar med barn i åldrarna 3 – 5 år.

Ingela är i 40 års åldern. Hon har arbetat som förskollärare sedan år 1987. Hon arbetar med barn i åldrarna 1 – 3 år.

Margareta är i 50 års åldern och har arbetat som förskollärare sedan år 1979. Hon jobbar med barn i åldrarna 3 – 5 år.

4.2 Pedagogerna avgör gränserna för inflytandet

Alla de fem intervjuade pedagogerna ansåg att begreppet barns inflytande i förskolan stod för att barnen ska vara med och påverka sin vardag på förskolan. De menade att barnen ska ha rätt till ett slags medbestämmande i den pedagogiska verksamheten och två av pedagogerna, Lina och Ingela, beskrev det som att man som pedagog oftast har en struktur över hur dagen ser ut men att barnen inom den strukturen får vara med och bestämma. Pedagogerna anser att ansvaret hänger på dem hur barnens inflytande får ta plats i verksamheten. De menar att det är upp till dem att se och lyssna till barnens uttryck och tolka det på ett sätt som gör att inflytandet får ta plats. Ingela menade att det är lättare för de större barnen att ha inflytande än de mindre barnen, för med de mindre barnen behövde man styra upp mer och vara som en ledare än med de större barnen. Hon sa:

När vi jobbar med olika teman så har de större barnen ett annat slags inflytande än de mindre barnen. De större barnen kan komma med egna idéer om hur vi ska gå vidare med temat än vad de mindre barnen kan. De mindre barnen har ju inte samma uppfattning om tid som de större barnen har. De större barnen vet ju på ett ungefär hur en dag är strukturerad än vad de små gör. (Ingela 22 november 2012)

Ingela menar att de mindre barnen kan ha ett visst sorts inflytande och de större barnen ett annat men att oavsett ålder så är det lika mycket värt. Det hon såg som en fördel med att arbeta med äldre barns inflytande är att de har ett annat ordförråd än de mindre och kan därför tala om och berätta

vad de vill på ett annat sätt som gör det lättare för pedagogerna att tolka.

Camilla och Margareta menar att det är upp till pedagogerna att planera utifrån barnens intressen och att de på så vis har barnens inflytande med i olika temaarbeten på förskolan.

Vidare så nämner pedagogerna att om barnen ska ha mer inflytande i verksamheten så krävs det mer av dem som pedagoger och att det är något man får jobba långsiktigt med, samtidigt som de tycker att barnen får det inflytandet som verksamheten klarar. Ingela ansåg att det var en bedömningsfråga ifall barnen skulle ha mer inflytande. Hon kunde fråga sig själv vad det var barnen egentligen skulle få vara med och bestämma om. Hon menade att det i slutändan är hon som pedagog som har det översiktiga beslutet då barns inflytande inte fungerar i alla situationer. Även Margareta och Camilla menar att det inte alltid är rimligt för barnen att bestämma i alla lägen. Camilla beskrev det såhär:

Vi pedagoger måste se till varje individ när det kommer till inflytande och vad som just det barnet kan anses kapabel till att bestämma om och att man då både ser till barnets ålder och utveckling. (Camilla 21 november 2012)

Hon nämner också att hon och andra pedagoger kan vara för snabba med att säga nej till barnen när de vill göra någonting och att det har blivit en tankeställare hos dem om varför de säger nej. Det är något hon försöker arbeta med och tänka efter innan hon säger nej och varför hon istället inte säger ja.

Margareta lyfter att när man arbetar i en barngrupp på närmre 20 barn så finns det 20 olika viljor och intressen och vems vilja och intresse ska man ta fasta på? Det är en svår fråga menar hon och det är svårt att vara alla till lags jämt men att man får försöka så gott det går. Detta är även något som Lina tog upp under sin intervju och menade att det under de dagarna som barngruppen är fulltalig och kanske någon ordinarie personal är borta, är mycket svårare att tillmötesgå alla barnen för att strukturen på dagen är det enda som gäller just då för att få dagen att flyta på så gott som möjligt.

4.3 Inflytande i olika situationer

Alla fem pedagogerna nämnde matsituationen som en situation då barns inflytande framkommer. Där gav pedagogerna sin bild av hur barns inflytande gavs utrymme genom att barnen vid frukost och mellanmål fick bestämma var de ville sitta runt bordet och vad de ville äta av det som fanns framdukat. Däremot så var det förutbestämda platser till barnen då de skulle äta lunch, på grund av att det under lunch är fler barn som vistas på förskolan och att det istället är personalen som roterar och byter platser veckovis för att på så sätt se och möta alla barnen. Ingela pratar om att tanken med

att låta barnen få bestämma platser själva under frukost och mellanmål är att det finns barn som kan längta efter att få sitta bredvid något annat barn och att man då ska tillmötesgå deras önskan och vilja.

Jag frågade pedagogerna om det var någon skillnad i flickor och pojkars inflytande på förskolan och då svarade de, alla utom en, att det inte fanns någon skillnad i om det var mer flickor som fick eller tog inflytande eller om det var mer pojkar som fick eller tog mer inflytande. Ingela beskrev det som att hon inte trodde på att kategorisera barnen och att det inte handlade om vad pojkarna får och inte får eller vad flickorna får och inte får. Även Lina benämnde det som så att hon inte såg barnen som pojke och flicka utan som egna individer och att man ska utgå från att de är barn och inget annat. Margareta menade att det istället satt i barnens personlighet, inte beroende på om det var en pojke eller flicka, om de tog för sig på förskolan. Detta var även något som Ingela tog upp och menade att det är mindre skillnader mellan pojkar och flickor än vad det är inom flickgrupper och pojkgupper. Katarina däremot var den enda som kunde se att inflytandet såg olika ut hos pojkar och flickor på hennes avdelning. Hon berättade:

Det är mycket flickor på den avdelningen där jag jobbar så jag vet inte om det beror på det, men vid matsituationen så är det oftast flickorna som tar initiativet till att hämta och lämna vagnen som maten kommer på. Det händer sällan att pojkarna gör så. (Katarina 21 november 2012)

Hon lade även till att hon inte visste ifall det var för att de var just flickor som de fick göra det men att det ändå var pedagogerna som gav dem det inflytandet.

4.4 Barn kan berätta om sitt inflytande

Jag frågade pedagogerna om hur de tror att barnen på förskolan ser på sitt inflytande och fyra av pedagogerna berättar då om att barnen själva har sagt att de får vara med och bestämma på förskolan och att det tolkas som inflytande eller att de märker på barnen att de tar för sig i verksamheten och bestämmer var och med vem de vill leka. Camilla beskrev det som att på den avdelningen hon arbetade så är barnen väldigt duktiga på att själva välja vad de vill göra utan att någon sa åt dem vad de skulle göra och att de är vana vid det och att de på så sätt inte hade något annat att jämföra med eftersom det var så vardagen såg ut. Ingela däremot lyfte att barnen kan återberätta om sitt medbestämmande på så sätt att de nämner sådana aktiviteter de fått vara med och bestämt. Hon syftar då främst på att de större barnen kan reflektera på ett sådant sätt och se tillbaka på det de gjort. Katarinas svar på frågan var att hon kunde se på barnen att de växte i sig själva när de fick inflytande. Hon menade att när man känner inflytande så känner man en delaktighet och då blir det mer lustfyllt och roligt att delta. Även Lina nämnde begreppet lustfyllt när hon beskrev hur

hon trodde barnen såg på sitt inflytande. Hon sa:

Jag kan märka på barnen att de inte tycker det är lika lustfyllt att vara på förskolan om de får för lite val och inflytande och att verksamheten är för uppstrukturerad så de inte har möjlighet till det. Men sen om de skulle få för mycket inflytande blir det istället jobbigt för dem och det kan jag också se på dem för då vet de inte vad de ska göra tillslut. (Lina 21 november 2012)

Hon menar att hon får hjälpa barnen att hitta en balans mellan för lite och för mycket inflytande för att det ska bli så bra som möjligt.

4.5 Genusmedvetenhet

På frågan vad begreppet genus stod för, svarade de samtliga fem pedagogerna att det står för att det ska vara lika rättigheter, lika skyldigheter och lika möjligheter oavsett kön. Camilla tar upp att pedagoger på förskolan är enligt Läroplanen för förskolan, Lpfö98 rev. 2010 (Skolverket, 2010), ålagda att arbeta med genus och att det ska genomsyra hela verksamheten. Om det är så att de ska gå ut på utflykt eller planera en samling eller planera en annan aktivitet av något annat slag så ska genus finnas med hela tiden. Margareta menar att genusmedvetenhet är något man får jobba med jämt och inte minst nu när det står uttalat i Lpfö98 (rev. 2010), för då har förskollärare en skyldighet att leva upp till det som står där. Samtidigt som pedagogerna måste få jobba med något som man brinner för så ska ändå genus finnas med i deras tänk. Katarina ger sin beskrivning av genus som att man inte ska tänka i de traditionella könsmodellerna, utan man ska se utanför ramarna, och med traditionella könsmodeller menar hon är då man automatiskt säger till pojken att han kan leka med en bil och flickan kan leka med en docka. Ingela ger sin syn på genus genom att svara:

Genus är någonting som är konstruerat utifrån. Det är våra förväntningar och vårt bemötande. Jag kan till exempel bestämma att du nu är en flicka och då ska du tycka si eller så. Då har jag en förväntning på dig bara för jag kategoriserat dig som flicka. Istället för att jag ger dig möjligheten och bemötandet att vara någon annan. (Ingela 22 november 2012)

Hon menar också att i och med att dessa förväntningar finns runtom i vårt samhälle så är det skillnader i hur pojkar och flickor är till sättet för de lever upp till dessa förväntningar. Även Margareta menar att könsroller finns överallt i vårt samhälle och att barnen blir påverkade av det. Hon gav ett exempel på då flickor blir bemötta för sitt yttre och att det är sådant de får leva upp till istället för att de bara får vara som de är.

Alla pedagogerna anser att de inte ser barnen indelade i kön som pojke eller flicka, utan de ser dem som individer och barn som vistas på förskolan på lika villkor.

När jag frågar hur pedagogerna arbetar med genus på sina förskolor får jag olika svar. Vissa jobbar mer med det och andra mindre. En av dem som tycker de kunde jobbat mer med det på sin förskola

är Camilla. Hon anser att de på förskolan inte är så medvetna om genus och att de kan bli bättre på det och säger att de är på gång att starta upp ett större projekt där man har fokus på genus. Ingela pratar om att det bland personalen ska finnas en medvetenhet om deras förhållningssätt till- och förväntningar på barnen. Hon säger också att de arbetat mycket med att se över var barnen leker och med vad och sedan utifrån det gjort så kallade valkort där barnen då fått dra ett kort och på det kortet finns en bild som visar var det barnet, med någon kompis som också dragit det kortet, får leka under en stund på dagen. Detta för att vidga barnens syn på var och med vad de kan leka med. Genom att erbjuda det de inte brukar leka med så öppnar det upp till fler möjligheter för erbjuder man det inte så faller de tillbaka i sina vanliga mönster av sig själva ändå menar Ingela. Även Margareta har sett att då barnen själva väljer aktiviteter på förskolan så väljer de sådant de är bekväma i och som de känner till sedan innan. Pojkarna väljer en sak och flickorna en annan och att de då som pedagoger försöker utvidga deras val genom att de gör valen åt barnen. De väljer vart barnen ska leka under en stund på dagen för att, precis som Ingela sa, få dem att öppna upp ögonen för något nytt. Margareta berättade:

Det tar ett tag att få barnen att själva välja andra saker än det de brukar, men om vi pedagoger är med och hjälper dem att hitta nya saker att leka med så märker vi efter ett tag att en förändring sker och de vågar prova sådant de annars inte gör. Det är väldigt roligt att se att de då får ta del av allt som vi har här på förskolan. (Margareta 22 november 2012)

Margareta menar att de möjligheter som finns på förskolan inte alltid upptäcks av barnen själva men att hon och resten av pedagogerna på hennes avdelning ska finnas som guider som hjälper barnen att hitta nya saker att prova på att leka med. Hon menar inte att de ska påtvinga barnen att leka med något de inte vill men att de ändå ska visa på att det finns mer än det de brukar leka med.

Tre av de fem pedagogerna nämnde att då de lånar eller köper in böcker så försöker de tänka på vad böckerna handlar om, vem som är huvudkaraktären men även att den är tilltalade för alla barn.

Ingela berättar att de gjort barnboksanalyser för att på djupet kunna se vad barnlitteraturen de hade på förskolan handlade om och vem den riktade sig till. Även Camilla tog upp att när de går och lånar böcker tillsammans med barnen så försöker pedagogerna även låna lite andra böcker än de barnen väljer för att få en större spridning på innehållet i böckerna. Pedagogerna tog även upp att när det kommer till inköp av leksaker så är det ingen tanke bakom att det ska passa just flickorna eller just pojkarna, utan det ska vara leksaker som är till för alla barn och att alla har nytta av dem.

Margareta, Ingela och Camilla berättar om ett nätverk där de och flera andra pedagoger träffas för att dela med sig av sina erfarenheter och ger tips på hur genusmedvetet arbete ute i förskolorna kan gå till. De ser det som en väldigt bra tillgång att få ta del av varandras idéer och på så sätt komma

vidare i sitt arbete på den egna förskolan. De anser att de blir stärkta i det de arbetar med genom att träffas i detta nätverk och att de känner att arbetet med genus inte blir något som rinner ut i sanden.

4.6 Tillåtande klimat på förskolan

Pedagogerna berättar om att oavsett om du är pojke eller flicka så kan du vara det på olika sätt på förskolan. Förskolan ska inte vara ett ställe där du blir dömd för att du inte passar in i de traditionella normerna som finns i vårt samhälle. Jag ber dem ge exempel på hur man kan vara pojke och flicka på olika sätt på förskolan och alla nämner att det är pojkar som kan ha klänning eller kjol på sig och att det inte ses som något konstigt med det och att flickor kan vara de som är högljudda och ta för sig som man kanske annars antar att en pojke gör. Camilla ger ett exempel från sin avdelning där vissa beteenden är mindre önskvärda hos båda parter och då menar hon när barnen knuffas eller slåss, för det slutar oftast med att någon blir ledsen, men att det utöver dessa beteenden är fullt acceptabelt om en pojke klär ut sig i klänning och klackskor eller om en flicka är busig. Hon berättar:

Vi är alla olika. Jag till exempel är vegetarian och det får jag vara. Vi försöker lära barnen att man får vara som man är och att det är en bra sak. Man får vara olika. (Camilla 21 november 2012)

Camilla menar att man inte kan tro att barnen ska vara på ett sätt bara för de är barn. Oavsett om du är pojke, flicka, vuxen eller barn så är alla på olika sätt och att det är något hon vill barnen ska veta och förstå, så de inte går runt och tror att de inte är på rätt sätt bara för de kanske inte är eller beter sig som andra.

Ingela berättar om en situation då det var en pojke som hade glömt vantarna hemma och fick då låna ett par på förskolan. Hon berättar:

Jag gick och hämtade olika par vantar i olika färger och former för jag tyckte att han skulle ha möjligheten att välja själv. Av de paren jag hämtade så valde han ut ett par rosa fingervantar och tog på sig dem och tyckte att de var så fina och jag sa inget om det utan tyckte att det var bra att han var nöjd med dem. Han hade nog inte bett om de rosa vantarna om jag bara gav honom ett par blåa vantar. Det kan jag tycka är ett tillåtande klimat på förskolan. Vi pedagoger gör ingen stor grej av vad barnen väljer eller gör utan låter dem göra det. (Ingela 22 november 2012)

Ingela anser att om föräldrarna vill att deras barn ska bli bemötta för den de är så kan det ha att göra med att kläderna är väldigt könsstereotypa. Har pojken blå eller mörka kläder så får han de förväntningarna på sig av omgivningen om hur en pojke ”ska” vara och en flicka som har rosa eller ljusa kläder får samma sak. Har barnen istället kläder i neutrala färger som inte kategoriserar dem så anser Ingela att omgivningens bemötande kommer vara olika. Samtidigt, tillägger hon, att de på förskolan inte utgår från vad barnen har på sig men att hon kan tänka sig att omgivningen och samhället i sig har den synen på barn.

Margareta berättar att hon ser att barnen är väldigt påverkbara och om hon som pedagog inte gör någon större sak av vad en pojke eller flicka gör så förstår barnen att då de gör något som kanske inte alltid är väntat av dem så är det inte skämmigt. Hon menar att skulle en flicka få för sig att bygga något i byggrummet fast hon annars aldrig gör det så är det inget konstigt. Det är istället en bra sak och flickans möjligheter öppnas upp istället än om hon skulle lekt med det hon brukar. Samma gäller om en pojke skulle gå utklädd till Pippi Långstrump hela dagen, så öppnar det upp en ny möjlighet för honom att vara på ett annat sätt än han brukar. Barnen är väldigt påverkade av vad någon annan sagt eller tyckt och att de då följer det som de blivit tillsagda. Där gäller det för pedagoger att se upp med vad de säger så det inte ställer till det för barnen. Hon menar att det handlar om att bekräfta dem för den de är så att de vågar ta steget och bryta mönstret för vad som anses vanligt för en pojke eller flicka.

Katarina ansåg att hon inte kunde se om det var lika möjligt för flickor att vara på olika sätt på förskolan. Hon berättade:

Jag vet inte om de har det. Om det handlar om att vi pedagoger inte uppmuntrar och erbjuder på samma sätt till dem som med pojkar eller om de bara inte är intresserade av att göra pojksaker. Jag tänker på det här med att spela fotboll. Det gör många av pojkarna på vår avdelning och ibland är någon flicka med men det är aldrig flickorna själva som drar igång och spelar fotboll själva. (Katarina 21 november 2012)

Hon anser att hon och de andra pedagogerna borde bli mer duktiga på att visa flickorna att de också kan vara på olika sätt och inte bara pojkarna. Hon menar att pojkarna är de som mer tar för sig och provar på att göra olika saker men inte flickorna.

4.7 Medveten om sitt bemötande men ändå omedveten

Vid frågan om hur bemötandet till flickor och pojkar ser ut så säger tre av pedagogerna, Katarina, Lina och Camilla, att de hoppas att de inte gör någon skillnad i sitt bemötande medan två av pedagogerna, Ingela och Margareta, menar på att de är väldigt medvetna om sitt bemötande och att de tränat på det i så pass många år att det är väldigt sällan som en skillnad uppstår. Margareta säger också att dagar då inte all ordinarie personal arbetar och de skulle behöva ta in vikarier så försöker de lösa det ändå för de känner att en vikarie som inte arbetat hos dem någon gång tidigare inte har samma synsätt eller arbetssätt som dem. Katarina, Lina och Camilla som säger att de hoppas inte göra någon skillnad menar att de aldrig blivit observerade i deras sätt att bemöta barnen, bara att de själva tänker till i vissa situationer. Det alla fem pedagogerna menar om det sker någon skillnad i deras bemötande till pojkar och flickor så är det omedvetet och i stressade situationer då de inte tänker klart. Sker det en skillnad så hoppas Lina att skillnaden beror på barnens personligheter och inte vad de har för kön. Katarina beskrev det som att hon gjorde skillnad omedvetet för hon tror det

är något som sitter djupt rotat i oss alla och att man till exempel är mer tillåtande till pojkar och låter dem vara högljudda och springa runt medan man tycker flickor ska vara tysta och lugna.

Det som alla pedagogerna tar upp som exempel på en situation då de är medvetna om sitt bemötande är då barnen kommer till förskolan på morgonen. Det kan handla om att man istället för att säga söta och gulliga saker till flickan och tuffa och häftiga saker till pojken bemöter dem likadant och bortser från att sätta en stämpel på dem på en gång då de kliver innanför dörren på förskolan. Detta är något som Camilla berättar om att de på hennes avdelning på förskolan är noga med att inte bemöta barnen med kommentarer om deras utseende eller kläder för att på så vis inte sätta dem i kategorier. Hon menar att det inte är det som barnen ska bli bemötta med det första de gör när de kommer till förskolan. Bemöter man barnen utifrån deras utseende så tror hon att det kan ställa till det för dem hur de sedan betar sig som personer.

Margareta berättar att hon och hennes medarbetare genom att observera varandra så kunde få syn på skillnader som att de gjorde. Hon sa:

Det kunde vara att vi använde korta kommandon till pojkarna, som till exempel: "Sitt!" eller "Gå!" medan vi till flickorna använde längre meningar när man talade med dem. Även tonläget på rösten kunde vara olika beroende på om det var en flicka eller pojke. Vi såg även att pojkarna fick en omedelbar behovstillfredsställelse när de ville ha hjälp med att till exempel ta på sig ytterkläderna och pedagogen som hjälpte ett annat barn släppte det barnet hon hjälpte och vände sig direkt till pojken och hjälpte honom. (Margareta 22 november 2012)

Hon menade att genom att få syn på dessa skillnader de gjorde så fick sig hela avdelningen en tankeställare eftersom de trodde de bemötte alla barn på samma sätt. Genom dessa observationer kunde de sedan tänka på sitt bemötande och förändra det. Detta är även någon Camilla tar upp att hon försöker vara medveten i sitt sätt då hon hjälper ett barn och ett annat står på tur och ber om att få hjälp, att hon då inte låter någon annan gå före bara för den också vill ha hjälp.

Ingela talar om att det handlar om att bli medveten om sitt bemötande och att det är något som tar tid och något som man får arbeta mycket med sig själv med genom att utmana sig själv. Hon ger ett exempel på att man kan testa att bemöta flickor och pojkar tvärtom mot vad man gjort tidigare och se hur det känns. Barnen bryr sig inte om de blir bemötta på något annat sätt, utan det är mer föräldrarna som kan reagera menar Ingela.

4.8 Jämställdhet i förskolan och förebilder

Alla pedagoger som blev intervjuade hade arbetat eller arbetade med en manlig förskollärare. Det är inte så vanligt att det finns manliga förskollärare ute i förskolorna men eftersom alla pedagoger hade erfarenhet av det så ville jag fråga dem hur det påverkade förskolan med tanke på genus och

inflytande och hur det skulle vara om det endast var manliga förskollärare på förskolan. Det Margareta, Ingela och Camilla berättar om sina erfarenheter av att arbeta med manliga förskollärare är att barnen ser att förskolläraryrket inte enbart är till för kvinnor. I och med det så ser barnen att yrkestiteln inte spelar någon roll för vem som kan arbeta med det. Camilla uttrycker det såhär:

Jag har den synen att oavsett om du är man eller kvinna så har du ett uppdrag och riktlinjer som förskollärare. De som säger att manliga förskollärare är förebilder för de barn som inte har någon manlig vuxen i sitt liv tycker jag har fel. Jag är ju inte förebild för något barn som inte har någon kvinnlig vuxen i sitt liv. Det är ju inte vår uppgift. Vi ska bara vara förebilder och inte kliva in som någon slags extra pappa eller extra mamma för det är inte vårt uppdrag. (Camilla 21 november 2012)

Hon menar att man är förskollärare och förebild oavsett om man är man eller kvinna och att man inte ska se det som att man är en speciell förebild bara för man har ett visst kön. Hon ser det som att förskolan inte ska vara ett ställe dit barn utan en mamma eller en pappa kan komma och få den omsorgen som en mamma eller pappa ger. Denna syn hade inte Lina när hon berättade sin åsikt om manliga förskollärare. Hon sa:

Vi är födda olika, män och kvinnor, och har vi en man i förskolan så tror jag att han kan vara viktig för pojkarna. Han kan få en annan förståelse för varför pojkarna gör vissa saker på vissa sätt för han har själv haft de känslorna i kroppen. Vi kvinnor kanske inte alltid har den förståelsen och därför är det bra med män i förskolan. Sen är det även bra för de familjer som inte har en manlig förebild och att det då finns en man på förskolan som barnet kan relatera till. Vi kvinnor är ju också en slags förebild. Det behövs en balans. (Lina 21 november 2012)

Lina menar att förskolan visst kan vara ett ställe där de barn som inte har en pappa kan komma och få den omsorgen och någon som förstår dem på ett annat plan än vad en kvinnlig förskollärare kan. Hon menar att barn behöver någon att relatera till och att en manlig förskollärare då vore en bra förebild för dem som behöver det. Margareta var lite inne på samma spår som Lina med att hon anser att män och kvinnor ser saker på olika vis och att det då blir fler vinklar på saker och ting.

Det som alla pedagogerna är överens om är att oavsett om det är en manlig förskollärare eller en kvinnlig förskollärare så ska de göra samma saker på förskolan. Om det så väl handlar om att slå i en spik eller hänga upp en gardin så gör den förskolläraren det som finns tillgänglig just då. Män och kvinnor gör samma uppgifter och det är något positivt. Ingela menar att det är en viktig sak att diskutera så det inte blir så att männen är de som sparkar fotboll eller spelar bandy eller snickrar ihop med barnen medan kvinnorna är de som målar eller pysslar med barnen. Pedagogerna ska vara medvetna om och diskutera kring de arbetsuppgifter som finns på förskolan och att de fördelar det lika så det inte blir en ojämn uppdelning. Eftersom pedagoger på förskolan är förebilder oavsett kön så är barnen påverkade av vem som gör vad på förskolan och visar man då att man kan göra olika saker oavsett om du är man eller kvinna så tror pedagogerna jag intervjuade, att de vidgar barnens möjligheter också.

5 Diskussion

I detta kapitel så presenteras en sammanfattande diskussion om studiens syfte, frågeställningar och val av metod. Resultatet kommer även att diskuteras med hjälp av litteraturen i detta kapitel.

5.1 Metoddiskussion

Syftet med undersökningen var att få reda på pedagogers erfarenheter, ur ett genusperspektiv, hur de arbetar med flickor och pojkars inflytande på förskolan. För att få svar på det använde jag mig av kvalitativa intervjuer som innebär att man ställer öppna frågor med följdfrågor utifrån de svar intervjupersonerna ger. Hade jag istället använt mig av enkäter för denna studie så hade materialet inte blivit lika brett och jag inte fått lika utförliga svar av mina frågor. I min valda metod hade jag chansen att kunna ställa följdfrågor, vilket gav ett djupare resonemang. I och med att jag endast intervjuade och inte observerade också, så kan jag inte säga hur de gjorde på riktigt. Jag vet heller inte om de svarade på frågorna som de trodde att jag ville ha svar. Trost (2010) menar att bakgrunden för ett svar på en fråga hela tiden förändras i och med att människan ständigt gör nya erfarenheter. Det kan tänkas att jag hade fått ett tillförlitligare resultat som täcker fler områden med hjälp av observationer.

De frågeställningar jag använde mig av i min intervjuguide anser jag täcker de frågeställningar jag har i min studie. Jag har fått svar på hur pedagoger arbetar med flickor och pojkars inflytande, om pedagogers arbete med flickor och pojkar skiljer sig åt och hur och vad pedagoger har för erfarenhet av genusarbete. Jag har utifrån detta fått svar på hur några pedagoger gör och att det inte går att överföra på alla pedagoger. Däremot så visar denna studie på hur de här pedagogerna arbetar och vad de här pedagogerna har för erfarenheter och det var min utgångspunkt.

5.2 Resultatdiskussion

Utifrån den tidigare forskningen som jag presenterade i kapitel två, hade jag förväntat mig att få ett liknande resultat i min studie. Det stämde till viss del. Jag kommer här att lyfta fram vissa resultat och granska dem lite mer och utgå från mitt syfte och mina frågeställningar.

5.2.1 Pedagoger gör val åt barnen

Vid frågan hur de arbetat med inflytande ur ett genusperspektiv och hur de fått barnen att se fler möjligheter i de olika aktiviteter som finns på förskolan än det de brukar aktivera sig med så svarade två av pedagogerna, Ingela och Margareta, att de har arbetat med så kallade valkort. Med valkort så får barnen dra ett kort som visar en aktivitet på en bild och den aktiviteten bilden visar

ska barnet, med någon kompis, göra under en stund på dagen. Syftet med denna metod är att barnen ska öppna upp ögonen för fler saker som finns att göra på förskolan menar pedagogerna. De menar också att om barnen gör val själva så väljer de sådana aktiviteter som de är bekväma med och känner till sen innan. De såg då att flickorna valde en sak och pojkarna en annan. Pedagogerna kunde då göra val åt barnen för att på så sätt erbjuda fler saker som de då inte brukade göra. De ville alltså komma ifrån tanken att flickor endast kan leka med en sak och pojkar med en annan. Men när man gör val åt barnen så anser inte jag att inflytandet får så stort utrymme. Samtidigt som pedagogerna menade att barns inflytande kan handla om att de får påverka något redan förutbestämt. De har en ram, eller struktur, och i den ramen kan barnen få välja. Johannesen och Sandvik (2009) menar att diskussioner om inflytande och delaktighet i förskolan oftast slutar med att man tillslut undrar vem som ska bestämma vad. Det är egentligen inte en fråga om vem som ska få bestämma vad, utan en fråga om vad man som pedagog anser att just den barngruppen man har där och då är kapabla till att ha inflytande i. Det som är återkommande i både intervjuerna och i litteratur om inflytande är att ansvaret hela tiden hänger på den vuxne om hur mycket eller lite barn ska få ha inflytande.

5.2.2 Immun mot omedvetenhet

Margareta och Ingela sa sig vara väldigt medvetna om sitt bemötande och agerande mot barnen eftersom de i flera år arbetat med jämställdhet och genus. De sa sig endast vara omedvetna i sitt bemötande då de var stressade och att det hände väldigt sällan. Jag ställer mig frågan om det är så att man bli immun tillslut mot det omedvetna då man arbetat så medvetet med sitt bemötande i flera år? Margareta nämnde att de på förskolan inte gärna tar in vikarier även om de måste. Detta stärker tanken om att hon och hennes medarbetare ser sig själva som något som inte vem som helst är. Wahlström (2003) anser att vuxna omedvetet förväntar sig olika saker från flickor och pojkar och att man i och med det behandlar dem olika. Med det i tanken kan jag tänka mig att det inte alltid fungerar att säga att man är totalt medveten i sitt bemötande och att det någon gång händer att man är omedveten. Sitt beteende och bemötande sitter inte endast i vad man säger utan även i hur man säger det och även kroppsspråket förmedlar olika beroende på vem det är man pratar med. Samtidigt som man inte kan stanna upp i arbetet med att vara medveten i sitt bemötande bara för man kommit till en viss punkt då man sällan gör omedvetna bemötanden. Det är en pågående process som man inte kan se sig färdig med. Genus ska genomsyra allt i förskolans verksamhet. Något som tre av pedagogerna, Camilla, Ingela och Margareta, berättade om hur de försöker hålla medvetandet levande är genom att de ser över barnlitteraturen de har på förskolan och även gör

medvetna val när de lånar eller köper in böcker till barnen. Genom att välja böcker där både pojkar och flickor har huvudrollen så menar de att de breddar synen för barnen. Både Tallberg Broman (2002) och Wahlström (2003) tar upp hur böcker och sagor har sin inverkan på barn. Barnböcker har oftare en pojke som huvudrollsinnehavare och flickan får stå som biroll. Det är inte bara böcker som har sin påverkan på barn. Nu för tiden är det mycket annat som barn kommer i kontakt med, så som tv eller dataspel, som förstärker de traditionella könsmodellerna och på så sätt lär barnen hur de ska vara.

5.2.3 Reproducera könsroller

Det pedagogerna i intervjuerna svarar på frågan om hur pojkar och flickor får inflytande i förskolan är att de ser till barnen som egna individer och inte som pojke eller flicka. De menar att de inte ser det som att det är just flickorna eller pojkarna som får mer eller mindre inflytande i vissa situationer. De intar då ett individperspektiv som kan ses som att de inte ser till hela människan. Svaleryd (2003) motsätter sig detta synsätt då hon menar att individperspektivet endast utgör en liten del av verkligheten. Genom att bara se till individperspektivet så kan man inte säkerställa jämställdheten eftersom man på förskolan då inte lyft de dolda föreställningarna om kön på ett medvetet plan anser Svaleryd. Även Olofsson (2007) menar att om man ser kön som något neutralt så innebär det att man inte tar någon hänsyn till att kvinnor och män lever under olika villkor och man har heller inte tagit hänsyn till att vi har olika förväntningar på män och kvinnor. Samtidigt som pedagogerna i intervjuerna menar att då de inte ser barnen som indelade i kategorierna pojke och flicka så är det ett sätt för dem att inte skapa dessa förutfattade meningar man kan ha angående kön. På så sätt anser sig dem ha ett jämställt bemötande till barnen. Detta menar Delegationen för jämställdhet (2006) är ett mål för många inom förskolan att hålla sig könsneutral men istället blir konsekvensen att man bidrar till att stärka de könsrelaterade normer och beteenden som barnen skaffat sig. Man kan säga att i målet för att vara könsneutral också är att man inte ser till de könsmodellerna som de flesta vuxna har och i och med det så förmedlas det vidare till barnen.

Som jag skrev tidigare så ansåg inte pedagogerna i intervjuerna att de gjorde skillnad på flickor och pojkar men ändå kunde de skilja ut vad flickor och pojkar gjorde och ändå kategorisera dem. Innebär det att de trots sin medvetenhet om att inte särskilja barnen reproducerar könsrollerna ändå? Delegationen för jämställdhet (2004) menar att de förhoppningar man har då man ser barn som individer är att man inte reproducerar könsrollerna och att tankarna om att flickor och pojkar måste vara olika försvinner. De motsätter sig det tänket och menar att risken finns att man blir könsblind då man uppfattar barn som könsneutrala. Som jag tidigare påvisade om vad Olofsson (2007)

menade med ordet könsneutral så är det som att man inte tror sig ha några föreställningar om hur män, kvinnor, pojkar och flickor är. Ett aktivt handlande för att bli genusmedveten är något man i förskolan bör arbeta med för att lyfta fram de dolda och för givet tagna förväntningarna på flickor och pojkar. Som Margareta nämner i intervjun så är barn påverkbara och hon tycker inte att hon gör en större sak av att se en flicka gå in i byggrummet och leka fast hon inte brukar leka där. Genom att Margareta ändå observerat detta så är det ett sätt att säga att hon kanske tycker det är annorlunda och lite konstigt att flickan som annars alltid leker med andra saker än just byggklossarna i byggrummet där oftast pojkarna håller till. Man kan se det som att hennes medvetna tänkande om att barn är individer gör att hon ändå ser könen uppdelade då hon benämner aktiviteter i pojksaker och flicksaker och på så sätt reproducerar könsrollerna. Delegationen för jämställdhet (2006) menar att det krävs en genusmedvetenhet för att motverka de traditionella könsrollerna. Det krävs också ett mål att utveckla sin pedagogiska professionalitet. På så vis får barn i förskolan en tillgång till fler möjligheter och aktiviteter oavsett om de i personalen är män eller kvinnor. Att se till sig själv och ens egen del i förändringen är viktigt om man ska försöka bryta de traditionella könsmonstren.

Den som inte tyckte att barnen alltid sågs som egna individer var Katarina. Hon kunde ge exempel på att flickorna fick ta en större del av inflytandet under matsituationen än vad pojkarna gjorde. Däremot så visste hon inte om det var för att pedagogerna lät flickorna ta det inflytandet, bara för att de var just flickor. Att hon kunde se det tyder inte på att hon inte ser barnen för den de är genom att inte bortse från kön, utan hon kunde se att en skillnad finns och genom att lyfta dessa skillnader så kan man komma vidare i sitt arbete för att motverka att skillnader uppstår. Delegationen för jämställdhet (2004) menar att individperspektivet är starkt inom förskolan och pedagoger tror att om de ser barn som individer så behandlar de barnen rättvist och likvärdigt. Detta anser de inte stämmer eftersom de förväntningar pedagoger har på respektive kön är det som tydligast särskiljer pojkar och flickor på förskolan. Man kan inte säga att personal inte gör skillnad på pojkar och flickor men det är inte många som kan se eller upptäcka beteendet hos sig själva. Genom att pedagoger agerar så kan något hända. Skulle pedagoger istället luta sig tillbaka och vara passiva så förstärks de traditionella könsrollerna. På så sätt motsätter pedagoger sig det som står i Läroplanen för förskolan, Lpfö98 (rev. 2010).

5.2.4 Könsskillnader i möjligheten att vara gränsöverskridande

Pedagogerna jag intervjuade hade alla fem något exempel på att pojkar kan vara på olika sätt på förskolan men inte lika många exempel på att flickor kunde vara på olika sätt. Tallberg Broman (2002) menar att genusgränserna får olika resultat beroende på om det är en flicka som drar sig till

det maskulina än om en pojke drar sig till det feminina. Det är utmanande att överskrida genusgränserna och att det får olika reaktioner på vilket kön som gör det. Detta kan jag intyga att pedagogerna i intervjuerna hade åsikter om. Det var tydligt att situationer då pojkar drog sig till det feminina var lätt att peka ut då alla fem pedagoger berättade om att pojkar klädde ut sig i klänning, kjol och klackskor och att det var fullt accepterat och inget de tyckte var konstigt eller på något sätt utmärkande. Däremot om flickor drog sig mot det maskulina var det även där inte något de ansåg var konstigt men att de inte uppfattade att det hände i lika många eller i lika utmärkande situationer som för pojkarna. De kunde inte peka ut någon lika tydlig situation för flickorna som de kunde med pojkarna. Katarina påpekade att det kunde handla om att hon som pedagog inte var med och hjälpte flickorna att se de möjligheterna som fanns inom det maskulina. Hon menade att pojkarna ofta spelade fotboll men att flickorna aldrig gjorde det och att det kunde bero på att pedagogerna då inte introducerat det för flickorna som något de också kunde göra. Här kan man se att Katarina anser att det skulle vara flickorna som behövde förebilder i att få se vilka fler möjligheter de kunde tänkas ha på förskolan. Men då ställer jag mig frågan om inte pojkarna också skulle behöva sådana förebilder som visade dem hur många fler möjligheter de också kan tänkas ha?

Tallberg Broman (2002) menar att det är oftare flickor som möts av positiva reaktioner då de gör könsöverskridande val än vad pojkar gör. Däremot så får flickor utstå prövningar då de vågar utmana det manliga. Väljer en kvinna ett så kallat manligt yrke så kan de bli hårt ifrågasatta medan en man som väljer ett så kallat kvinnligt yrke kan till en början bli bemött med skämt eller förlöjligande men att han sedan ändå får en bättre yrkeskarriär än kvinnan. Detta är något som även sker i förskolor som jag tidigare skrivit om då pojkar blev bemötta på ett helt annat vis än vad flickorna då de gjorde gränsöverskridningar. Man kan alltså säga att samma mönster går igen även i vuxen ålder.

5.2.5 Män i förskolan

Det är få män som arbetar som förskollärare i Sverige. Yrket har, vad det verkar som, inte varit tilltalande för män. Det låga antalet män kan ha att göra med att de förväntas vara något mer, utöver förskollärare. Att istället se mannen som pedagog i första hand och som man i andra hand är något man bör sträva efter anser jag, för att på så sätt locka fler män till yrket.

Jag ville få en manlig förskollärares syn på inflytande och genus men när det inte gick att ordna så fick jag fråga de fem intervjuade pedagogerna om hur en man påverkade förskolan med tanke på inflytande och genus och hur de skulle kunna tänka att det var om det endast var manliga förskollärare på förskolorna de arbetade på. Svaren var blandade men alla hade de åsikter om det.

Det som tre av pedagogerna, Margareta, Camilla och Ingela, såg som en fördel med att män arbetade som förskollärare var att barnen får se att det spelar ingen roll vilket kön du har för att arbeta som förskollärare. Yrkestiteln spelar ingen roll för vem som kan arbeta med det menade de. Att visa barnen att alla på förskolan kan göra allt är positivt menar de. Delegationen för jämställdhet (2004) menar att ett vanligt argument för att män arbetar i förskolan är just för att visa barnen, och även andra, att vem som helst kan arbeta där, oavsett kön. Det argumentet innebär också en strävan efter att nå en ökad jämställdhet i förskolan. Därmed inte sagt att jämställdheten ökar bara för att det arbetar en man på förskolan eftersom mannen får rollen som en extravaktmästare och då faller tanken om jämställdheten ändå.

Linas uppfattning om män i förskolan skilde sig från vad Margareta, Camilla och Ingela ansåg. Hennes argument för varför det är bra med män i förskolan var att de barn som inte har en manlig förebild i sina liv kan få det behovet tillfredsställt på förskolan. Delegationen för jämställdhet (2006) menar att ett argument för att män ska arbeta i förskolan är just för att barn ska få tillgång till fler män att identifiera sig med. Alla som arbetar i förskolan är förebilder på något vis och är könsuppdelningen bland förskollärare mer jämn så anser jag att det är lättare för barnen att hitta någon förebild de kan identifiera sig i på grund av den höga mångfalden. Lina och Margareta hade den uppfattningen att en man i förskolan kan vara positiv på så sätt att pojkar kan relatera till en man då han ha samma tankar och känslor som dem och att kvinnor inte kan det. Det är en uppfattning som Delegationen för jämställdhet (2004) menar är rätt vanlig för man menar att männen ska vara en slags motvikt mot kvinnorna och att det skulle vara viktigt för barnen, speciellt för pojkar, för att de då får möta manliga aktiviteter och synsätt.

Att vara man och arbeta i förskolan är inte lätt då det verkar ställas mer krav på dig än om du är kvinna. Nordberg (2005) använder sig i sin avhandling av begreppet ”jämställdhetens spjutspets” där hon menar att manliga förskollärare framställs som någon modern, jämställdhetsinriktad och könsöverskridande manlighet. Att de utför sådant som man enbart sett kvinnor göra historiskt sett och i och med det så anses det som att de utmanar könsgränserna. De förväntas se ut och uppföra sig som ”riktiga män”, de ska bidra med ”ett manligt perspektiv” och så ska de kunna sådant som anses vara manligt kodade områden. Han ska vara en man som utmanar könsgränserna men ändå vara en manlig förebild. Delegationen för jämställdhet (2004) menar att det är den pedagogiska skickligheten som måste vara den viktigaste faktorn hos all personal. Förhållningssättet till barn och genusaspekten är det som är viktigt för jämställdheten, inte personalens kön. Det man kan säga utifrån detta är att förskollärare är du oavsett kön och uppdraget inom förskolan ser likadant ut för

både män och kvinnor. Vem som gör vad är inte det viktiga, utan det viktiga är att alla gör det som ska göras. Barn är, som jag tidigare skrivit, påverkade av vad andra gör och genom att de identifierar sig med vuxna är det upp till pedagogerna på förskolan att bemöta barnen så att könsmönstren och könsrollerna inte förstärks.

5.3 Förslag till framtida forskning

Denna studies syfte var att undersöka pedagogers erfarenheter om flickor och pojkars inflytande på förskolan ur ett genusperspektiv. Studien belyser alltså endast pedagogernas perspektiv men inte hur det möjligen kan se ut i verkligheten. Jag tycker det skulle vara intressant att göra observationer på förskolorna innan man intervjuar pedagoger. Då kan man få syn på hur de gör i verkligheten och genom intervjuerna skulle man i så fall få reda på hur de säger sig göra. Därefter skulle en jämförelse av materialet från observationerna och intervjuerna vara intressant att göra för att verkligen få syn på om pedagogerna gjort så som de säger sig göra.

En annan intressant vidare forskning som man skulle kunna göra utifrån denna studie är att intervjua manliga pedagoger i förskolan och få deras syn på de frågor jag använde mig av. Jag fick det bara förklarat för mig hur de kvinnliga pedagogerna ser på en manlig pedagog och på så sätt ger det också bara deras bild av verkligheten.

Referenser

- Arnér, E. (2009). *Barns inflytande i förskolan: En fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur
- Connell, R W. (2003). *Om genus*. Göteborg: Daidalos
- Dalen, M. (2007). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups
- SOU 2004:115. Delegationen för jämställdhet i förskolan. *Den könade förskolan: Om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- SOU 2006:75. Delegationen för jämställdhet i förskolan. *Jämställdhet i förskolan: Om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Elvin Nowak, Y. & Thomsson, H. (2003). *Att göra kön: Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: Några perspektiv*. Stockholm: Liber
- Månsson, A. (2000). *Möten som formar: Interaktionsmönster på förskolan mellan pedagoger och de yngsta barnen i ett genusperspektiv*. Doktorsavhandling, Malmö: Institutionen för pedagogik, Lärarutbildningen, Malmö Högskola
- Nordberg, M. (2005). *Jämställdhetens spjutspets: Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*. Doktorsavhandling, Göteborg: Arkipelag
- Olofsson, B. (2007) *Modiga prinsessor och ömsinta killar: Genusmedveten pedagogik i praktiken*. Stockholm: Lärarförbundets förlag

- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö98* (rev. Uppl.) Stockholm: Skolverket
- Svaleryd, K. (2003). *Genuspedagogik: En tanke- och handlingsbok för arbete med barn och unga*.
Stockholm: Liber
- Tallberg Broman, I (2002). *Pedagogiskt arbete och kön: Med historisk och nutida exempel*.
Lund: Studentlitteratur
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Wahlström, K. (2003). *Flickor, pojkar och pedagoger: Jämställdhetspedagogik i praktiken*.
Sveriges Utbildningsradio AB

Bilagor

Bilaga 1 Informationsbrev

Hej!

Mitt namn är Elin Höijer och jag läser till förskollärare på Karlstads universitet.

Jag har precis påbörjat mitt examensarbete som ska handla om vad pedagoger har för erfarenheter av arbete med flickor och pojkars inflytande på förskolan och har tänkt intervjua pedagoger.

Jag undrar om jag skulle få komma till er/någon av era förskola/förskolor och intervjua en eller två pedagoger/förskollärare om detta ämne?

Det är frivilligt att delta i min studie och man kan välja att dra sig ur när som helst utan att det medför något negativt för dem.

Data som samlas in kommer endast att användas i mitt examensarbete, lärare och annan skolpersonal kommer inte få tillgång till mina insamlade data. När studien är genomförd kommer all insamlad data att förstöras. Alla namn på förskollärare och förskola kommer att bytas ut när studien publiceras för att garantera alla inblandade anonymitet.

Min studie kommer att avrapporteras som ett examensarbete vid lärarutbildningen på Karlstads universitet och finnas tillgänglig vid universitetets bibliotek.

För att kunna genomföra studien behöver jag tillåtelse från Er att intervjua förskolepersonal.

Eftersom jag precis börjat med mitt examensarbete så kan jag inte komma ut i verksamheterna riktigt än för att intervjua, jag måste läsa in mig lite mer på mitt område.

Jag kontaktar förskolan som ni tillåter mig komma till när det närmar sig intervju, det lär ske inom de närmsta veckorna.

Hälsningar Elin Höijer

Bilaga 2 Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

Vem är du? (Namn) Vad är din ålder?

Vad har du för utbildning? Hur länge har du jobbat inom förskolan?

Inflytande

Begrepp

(Vad står begreppet inflytande för för dig?)

Om jag säger barns inflytande i förskolan, vad tänker du på då?

Pedagogers erfarenheter och arbetssätt

Är barns inflytande något som ni diskuterar på er förskola?

Hur tror du att barnen på er förskola ser på sitt inflytande?

Tycker du att barnen på er förskola skulle kunna ha mer inflytande? Hur tänker du då?

Genus/Kön och inflytande

Hur arbetar ni här på förskolan med flickor och pojkars inflytande? Kan du ge några exempel?

Hur ser flickors inflytande ut vid lämning, hämtning, samling, matsituation? Kan du ge exempel?

Hur ser pojkars inflytande ut vid lämning, hämtning, samling, matsituation? Kan du ge exempel?

Kan du se någon skillnad i hur ditt bemötande av flickor och pojkars inflytande ser ut? Om ja, kan du ge exempel? Om nej, hur bemöter du dem?

Hur tror du att ditt bemötande spelar in när det kommer till flickor eller pojkars inflytande?

Begrepp

Vad står begreppet genus för för dig?

Pedagogers erfarenheter och arbetssätt

(Hur arbetar ni här på förskolan med genus?)

Hur arbetar ni för att motverka traditionella könsroller och könsmönster?

Är könsroller något ni diskuterar på er förskola?

Kan du se någon skillnad i hur ert genusarbete här på förskolan ser ut? Hur tänker du då?

Vad är en jämställd barngrupp för er? Kan du ge några exempel?

Finns det någon skillnad i ditt förhållningssätt till flickor och pojkar? Om ja, hur då? Om nej, hur tänker du kring ditt förhållningssätt?

Kan du beskriva dina förväntningar på eller föreställningar om flickor och pojkar?

Är det möjligt att vara pojke på olika sätt på förskolan? Kan du ge några exempel?

Är det möjligt att vara flicka på olika sätt på förskolan? Kan du ge några exempel?

Hur tror du det skulle vara om det endast var manliga förskollärare här på förskolan?

Övrigt

Är det något du vill tillägga som du tycker du inte fått sagt kring detta ämne?